

การดูดซึมของยาในระบบทางเดินอาหาร

วิศิษฐ์ สิตปรีชา*

บทความของ Gothoni และผู้ร่วมงานใน Ann. Clin. Res. 4:228, 1972¹ นี้ว่าเป็นผลงานที่น่าสนใจชิ้นหนึ่ง ผู้รายงานได้ศึกษาผลของ metoclopramide และ atropine ต่อการดูดซึมของยาปฏิชีวนะ 2 ชนิด คือ pivampicillin และ tetracycline ในคนและหนู metoclopramide ซึ่งมีผลในการกระตุ้นการบีบตัวของระบบทางเดินอาหาร เมื่อให้ในคนและหนูก่อนให้ยาปฏิชีวนะ 30 นาที ทำให้ระดับของ pivampicillin และ tetracycline ในเลือดสูงกว่าปกติ แต่ในทางตรงกันข้าม atropine ซึ่งทำให้การบีบตัวของระบบทางเดินอาหารลดลงเมื่อทดลองในคนและหนูโดยวิธีเดียวกัน ทำให้ระดับของยาปฏิชีวนะต่ำกว่าปกติ แสดงว่าการดูดซึมของยาลดลง

โดยความรู้เบื้องต้นทางสรีรวิทยาการดูดซึมของสารในระบบทางเดินอาหารขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังนี้คือ

1) การเปลี่ยนแปลงของเยื่อระบบทางเดินอาหาร

การทำลายของเยื่อบุผิวทำให้การดูดซึมของสารดีขึ้น

2) การเปลี่ยนแปลงของ pH ซึ่งมีผลต่อ nonionic diffusion ของสาร

การเพิ่มหรือลด pH อาจจะทำให้การดูดซึมสารบางชนิดดีขึ้น

3) การเปลี่ยนแปลงของ osmotic pressure การเพิ่ม osmotic pressure ทำให้การดูดซึมช้าลง

4) การเปลี่ยนแปลงของ bacterial flora ในระบบทางเดินอาหาร

เนื่องจากแบคทีเรียบางชนิดทำลายสารที่ถูกขับออกมาและดูดซึมกลับไปโดย enterohepatic circulation การทำลายแบคทีเรียในลำไส้โดยยาบางชนิดทำให้การดูดซึมของสารบางอย่างมากขึ้น

5) การทำให้เกิด complexation

เช่น tetracycline ถูกเปลี่ยนเป็น complex โดยขบวนการ chelation เมื่อรวมกับ bivalent และ trivalentions

6) การเปลี่ยนแปลงการบีบตัวของระบบทางเดินอาหาร

เมื่อการบีบตัวสูงการดูดซึมช้าลง แต่เมื่อการบีบตัว ลดลงการดูดซึมมากขึ้น

*แผนกอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดเกี่ยวกับการดูดซึมของยาปรากฏ
ในรายงานของ Martin² และในหนังสือเภสัช
วิทยาทั่วไป³ ผลงานของ Gothoni และคณะ¹
คำนึงถึงความเชื่อทั่วไปโดยสิ้นเชิง atropine
น่าจะทำให้การดูดซึมดีขึ้น และ metoclopramide
น่าจะทำให้การดูดซึมของยาปฏิชีวนะลดลง ทั้งนี้
อาจอธิบายได้ว่าสำหรับสารชนิดต่างๆ มีคุณสมบัติ
ในการดูดซึมต่างๆ กันไป Martin และ
Gothoni ทดลองโดยใช้สารคนละชนิด ถึงแม้ผล
การทดลองของ Gothoni จะขัดกับหลักการทั่วไป
ไป แต่ก็ยังแสดงถึงอิทธิพลของการบีบตัวของระ
บบทางเดินอาหารที่มีต่อการดูดซึมของยาหรือสาร
บางอย่าง

ในขณะที่มียาจำนวนมากในท้องตลาด และ
มีการใช้ยาหลาย ๆ ชนิดในผู้ป่วย ความเข้าใจใน

เรื่องปฏิกิริยาที่เกิดกับยา (drug interaction) นับ
ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อความปลอดภัยของผู้ป่วย
บทบาทของการบีบตัวของระบบทางเดินอาหารต่อ
การดูดซึมของยาเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงนอกเหนือ
ไปจากสาเหตุอื่น ๆ คำพูดของคนโบราณที่เกี่ยวข้อง
โยงถึงเรื่อง “ยาไปตีกัน” จึงเป็นอมตะจริงๆ

เอกสารอ้างอิง

1. Gothoni G, Pentikainen P, Vapaatalo HI, et al :
Absorption of antibiotics : Influence of metoclopra-
mide and atropine on serum levels of pivampi-
cillin and tetracycline. Ann Clin Res 4 : 228-232,
72
2. Martin EW : Lethal drug interactions. Texas
Medicine 69 : 39-55, 73
3. Martin EW, Alexander SF, Hassan WE, Farage
DJ : Hazards of medication. Philadelphia and
Toronto, J.B. Lippincott Co. 1971 p. 388.